

5/5-88

Reidar Ekner
om rus och inspiration

Missbruk eller bruk

FÖR ATT INTE känna Tidens ok över våra ryggar måste vi ständigt berusa oss, menade Baude-laire. Berusa oss med vin, med poesi eller med dygd, alltefter behag!

Men nu gällde det alkoholen, de skapande konstnärernas stimulans och gissel framför andra.

En diskussion kräver fler exempel än Hemingway, och Lars Gustafsson kan berätta "att två av detta århundrades verkligt stora svenska lyriker, nämligen Bertil Malmberg och Gunnar Ekelöf, drack väldigt mycket".

Hur vet Lars Gustafsson det? Stöder han sig på rykten, eller kände han dem? Tydligt vill han få oss att tro det senare, eftersom han vet att berätta: "Att en vanlig vardagseftermiddag besöka Gunnar Ekelöf var som att i full fart kasta sig på ett Norrlandssnälltåg och att försöka kasta sig av i farten i Uppsala medan tåget fortsatte i samma mördande tempo mot Gävle och Sundsvall."

Denna besynnerliga liknelse syftar till att ge intryck av en häftigt berusad person. Men också till att dölja den klena verklighetsgrund Gustafsson står på. Som den ibland försåtliga stilist Lars Gustafsson är, formulerar han sig så att det skall se ut som om han besökt Ekelöf många vardagseftermiddagar, samtidigt som han faktiskt skriver att det rör sig om bara *en* eftermiddag.

För resonemangets skull drar han sig inte för att sprida en inofficiell uppfattning om Ekelöfs förhållande till spriten. I slutet av hans artikel finns inga förbehåll alls: Ekelöf räknas in bland "de stora alkoholiserade poeterna".

DET FINNS MÅNGA uttalanden och vittnesmål om att Ekelöf stod i ett besvärligt förhållande till spriten. För dem som kände honom – och jag träffade honom ofta under åren 1959 till 1968 – stod det klart att han tidvis var beroende av sprit. Men då som ett medel för att "komma igång", att bryta upp

läset till de nattliga skrivtim-marna. Det var också tydligt att han tålde väldigt litet och ibland hade svårt att stanna vid den ömtåliga balanspunkt där inspirationen och arbetsförmågan väger jämnt. Som hans hustru formulerat det: det hände inte sällan att en utrikes utflykt slutade illa eller "på öronen".

Under sina mest intensiva skrivperioder hände det att han slarvade med maten och drack en hel del vin – som de närstående, med GE:s goda minne, höll så utspätt som möjligt. Efter en sådan period kunde han på eget initiativ lägga in sig "för reparation".

Med detta vill jag ingalunda säga, att Gunnar Ekelöf skulle ha varit alkoholiserad, inte ens att han skulle ha varit "periodare". Det enda jag sanningsenligt kan påstå är att hans nyttjande av det retsinerade grekiska vin, som han favoriserade, gick i vågor.

OFTAST VAR Gunnar Ekelöf mycket nykter och kunde uppträda som den striktaste affärs-

man, t ex när han kom körande ensam till Uppsala i olika ärenden. Han hade körkort, och jag har aldrig hört att det skulle ha ifrågasatts.

Ekelöf rapporterade vid ett tillfälle en aning kärvt om ett besök av Lars Gustafsson med hustru i Sigtuna. Han hade svårt för artighetsvisiter; jag tar för givet att han stärkt sig inför besöket och uppträtt därefter, dvs onormalt. Det var ingen "vanlig vardagseftermiddag".

För Ekelöf var alkoholen bara ett medel, och han hade den på det hela taget under kontroll. Han var ingen missbrukare, utan en brukare. Han misskötte inte sin uppgift: skrivandet. Redan hans enorma produktivitet och arbetsdisciplin visar att han inte kan ha varit någon alkoholiserad person.

När Lars Gustafsson i en artikel som tar sin utgångspunkt i

Hemingway, som praktiskt taget söp ihjäl sig, och i Sibelius, som till följd av alkoholproblem tidigt slutade komponera, när han i det sammanhanget låter Ekelöf figurera som ett svenskt exempel på en alkoholiserad poet, då är han ute och cyklar, för att uttrycka det mildt. Gunnar Ekelöfs skivartellekt sviktade aldrig – hans sista poetiska verk, *Diwan-trilogin*, anses av många vara hans förnämsta.

OCKSÅ MATS Gellerfelt stämplar utan bevisning Ekelöf som alkoholist och kallar lättvindigt den inspirationsväg som bar fram de första dikterna i *Furstens diwan 1965* för "ett kraftigt rus". Men den alkoholen som förekom spelade enbart en tekniskt förlösande roll. Konceptionen var sedan länge förberedd och steg till ytan under den vandring till heliga bysan-

tiska platser i Istanbul som makarna Ekelöf företagit tidigare under dagen.

Och inte skulle Ekelöf ha förmått skriva mer om han varit absolutist, som Gellerfelt tycks mena. Redan mängden av det han skrivit – tryckt och ännu utgivet – vållar svåra avvägningsproblem för den som nu planerar en samlad utgivning av hans skrifter.

Om det var något missbruk som allvarligt skadade honom, var det inte alkoholen, utan cigaretttrökningen. Gunnar Ekelöf dog inte av levercirrhos, utan av en cancer som börjat i trakten av strupen.

*

Tidigare inlägg: Lars Gustafsson (11/4), David H Ingvar (22/4), Sven Delblanc, Karl-Erik Welin (27/4), Mats Gellerfelt (2/5).